

Keskkonnaministri käskkirja „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023-2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine kliimamuutustega arvestamiseks ja kliimavaldkonna teadlikkuse tõstmiseks“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõukohane käskkirja kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi *ÜSS*) § 10 lõike 2 ja 4 alusel ja on kooskõlas sama seaduse § 4 lõike 3 alusel kinnitatud meetmete nimekirjaga. Käskkirjaga reguleeritakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027 (edaspidi *rakenduskava*) poliitikaeesmärgi nr 2 „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi nr 4 „Kliimamuutustega kohanemise ja katastroofiriski ennetamise ning vastupanuvõime edendamine, võttes arvesse ökosüsteemipõhiseid lähenemisviise“ toetuse andmise tingimusi kliima-eesmärkide elluviimiseks.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Keskkonnaministeeriumi kliimaosakonna nõunik Maris Arro (e-post maris.arro@envir.ee, tel 626 2986) ja eelarve- ja strateegiaosakonna peaspetsialist Eerika Purgel (e-post eerika.purgel@envir.ee, tel 626 0709). Riigiabi reeglite kohase vastavusanalüüsi ja ekspertiisi tegi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Käskkirja eelnõu juriidilise ekspertiisi teostas Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk (e-post rene.lauk@envir.ee, tel 626 2948).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest punktist, millega reguleeritakse toetuse andmist kliimamuutustega arvestamiseks ja kliimavaldkonnas teadlikkuse tõstmiseks. Esimese punktiga kinnitatakse toetuse andmise tingimused ja kord (lisa 1), teise punktiga kinnitatakse tegevuskava ja eelarve aastateks 2023–2029 (lisa 2) ja kolmanda punktiga volitatakse Keskkonnaministeeriumi kliimaosakond (edaspidi *KLO*) projekti elluvijaks.

Käskkirja punktiga 1 kehtestatakse toetuse andmise tingimused (lisa 1). *Käskkirja lisa 1 punktiga 1* sätestatakse reguleeritav valdkond, mille raames toetust antakse. Käskkirjaga reguleeritakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027 poliitikaeesmärgi „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi „Kliimamuutustega kohanemise ja katastroofiriski ennetamise ning vastupanuvõime edendamine, võttes arvesse ökosüsteemipõhiseid lähenemisviise“ toetuse andmise tingimusi kliima-eesmärkide elluviimiseks. Toetust eraldatakse programmi „Keskkonnakaitse ja -kasutus“ meetme „Kliima-eesmärkide elluviimine, välisõhu kaitse ja kiirgusohutus“ tegevuse „Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine“ tulemuste saavutamiseks. Toetus kajastatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide meetme nimekirjas meetmes „Kliima-eesmärkide elluviimine, välisõhu kaitse ja kiirgusohutus“, number 21.2.3.1, sekkumises „KOV kliimameetmed ja muud kohanemise meetmed“. Sekkumise SFOSi number 21.2.3.13.

Käskkirja lisa 1 punktiga 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärgid. Toetuse andmise eesmärk on kliimamuutustega kohanemine ning katastroofiriski ennetamine.

Toetuse andmise tingimuste koostamisel on rakendatud Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seirekomisjoni kinnitatud valikukriteeriume ning tehtud asjakohased analüüsid. Toetatavad tegevused on vastavuses perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud vastavus- ja valikukriteeriumidega.

Projekti mõju meetme eesmärkide saavutamisele

Kriteeriumi täitmiseks on toetatavad tegevused sätestatud selliselt, et need panustavad otseselt meetme eesmärkide täitmisse. Abikõlblikud kulud on esmajärgus piiratud nõudega, et juhul kui

projekti raames tehakse kulusid, mis ei ole rakenduskavas seatud eesmärgi saavutamiseks vajalikud, ei loeta neid kulusid abikõlblikuks. Projekti tulemuste saavutamise eest vastutab Keskkonnaministeeriumi kliimaosakond. Projekt panustab otseselt rakenduskava väljund- ja tulemusnäitajasse, mille sisu ja raporteerimise tingimused on detailselt ära kirjeldatud perioodi 20212027 näitajate metoodikas.

Tegevusega soovitakse suurendada kliimamuutustealast teadlikkust, kohanemist ja leevendamist käsitlevate teabekampaaniate, koolituste, teabepäevade ja haridusprogrammide kaudu nii elanikkonna hulgas üldiselt kui ka kohalike omavalitsuste maakasutus- ja planeerimisspetsialistide, planeerijate ning arhitektide seas. Lisaks suurendatakse kohalikes omavalitsustes kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise võimekust.

Projekti põhjendatus

Kohanemismeetmete rakendamise peamine väljund on üldsuse suurem teadlikkus ning kliimariskide juhtimise ja operatiivse valmisoleku tagamine.

Laiemale üldsusele ehk Eesti elanikkonnale suunatud kliimavaldkonna teadlikkuse suurendamise kommunikatsioonistrateegia ja –tegevuskava vajavad uuendamist ja kliimakommunikatsiooni tegevused elluviimist. Eesti elanike kliimateadlikkus on märgatavalt madalam kui EL keskmine (allikas: eurobaromeetri kliima-teemaline sotsiaaluuring). Ka Keskkonnaministeeriumi poolt tellitav Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuring tõi ühe põhijäreldusena välja, et Eesti elanikud tunnetavad globaalseid probleeme nagu kliimamuutused sageli kaugete ning Eesti jaoks ebaolulistena. See näitab, et juba ka Eesti keskkonnas aset leidvaid muutusi (suviste kuumalainete sagenemine, invasiivsete võõrliikide levimine, taristu tormirikked, tõrked tarneahelates jms) ei osata veel seostada globaalsel tasandil toimuvate muutustega. Seetõttu on äärmiselt oluline suunata Eesti elanike kliimateadlikkuse tõstmisele suuremat tähelepanu. Kavandatud tegevusteks on kohalike omavalitsustele (edaspidi *KOV*) ja üldsusele suunatud koolituste, teavituskampaaniate, infopäevade ja seminaride läbiviimine ning seeläbi teadlikkuse tõstmine kliimamuutustest ja vastavate kliimameetmete elluviimine. Kliimaalasest teadlikkusest sõltub otseselt ka kogu kliimapolitika rakendamise edukus. Eraldi tähelepanu on pööratud kohalikule tasandile ja ruumilisele planeerimisele, kuidas detailplaneeringu faasis arvestada kliimamuutustega ja kliimariske maandada nt hoonestamistingimused üleujutusohuga aladel, rannikualade erosiooniga arvestamine, soojussaare efekti maandamine jms. Selleks on plaanis läbi viia pilootprojektid konkreetsete detailplaneeringute näidetel ja nende alusel koostada juhendmaterjalid kliimamuutustega arvestamiseks ja riskide maandamiseks kohalikul tasandil. Olulised komponendid on ka teadlikkuse suurendamine ohu korral käitumiseks, elanikkonnakaitse olemusest teavitamine ning ekstreemsete ilmastikunähtuste tagajärgedega toimetulemise süsteemide, taristute ja ökosüsteemipõhiste tegutsemisviiside välja töötamine ja tutvustamine elanikkonnale.

Projekti sekkumisloogika on arusaadav, mõjus – projektis ettenähtud tegevused võimaldavad saavutada projekti eesmärgid ning planeeritud väljundid ja tulemused parimal moel. Nende sidusus eesmärkidega ning mõjus on arusaadavad. Kohanemismeetmete rakendamise peamine väljund on üldsuse suurem teadlikkus ning kliimariskide juhtimise ja operatiivse valmisoleku tagamine. Tegevuste ajakava on realistlik, arvestab mh tegevuste omavahelisi seoseid ja ajalist järgnevust. Konkreetsete pilootprojektid ja aastate lõikes tehtavad tegevused kinnitatakse käesoleva projekti juhtrühmas. Samuti kehtestatakse seal valikukriteeriumid, mille alusel nähtub, kuidas eespool kirjeldatud põhimõtteid realselt rakendatakse.

Projekti kuluefektiivsus

Projektis toetuse kasutamise kuluefektiivselt tagab elluviija, arvestades tehtavate kulude otsest projekti eesmärkide täitmise panustamise vajalikkust ja mõistlikkust ning seda analüüsib projekti juhtrühmaga enne projekti detailsemate tegevuste lülitamist eelarvesse.

Elluviija suutlikkus projekti ellu viia

Elluvijaks volitatakse keskkonnaministeeriumi kliimaosakond, kes kaasab avalike suhete osakonna. Projekti elluviija on võimeline talle pandavat kohustust eesmärgipäraselt täitma, kuna ta on üks kliimapoliitika valdkonna eest vastutajatest. Selle tagab riigieelarveliste vahendite kasutamise võimalus. Projekti sisulist poolt juhib projektijuht, kes korraldab ka projektiga seonduva asjaajamise.

Projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega

Käskkirja punktis 2.3 kirjeldatakse Eesti 2035 sihti ja mõõdikuid, millesse käskkirjas toodud tegevused panustavad. Toetatavad tegevused peavad panustama „Eesti 2035“ sihti „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“. Elukeskkond on kvaliteetne ja seda planeeritakse pändit ja looduse elurikkust hoidvalt. Inimesed on ruumiteadlikud ning ruumiotsused parandavad nende ühistevõtmise ja osaluse võimalusi.

Võrdseid võimalusi peetakse silmas teavitustegevuste kavandamisel, elanikkonda puudutavate tegutsemisviiside välja töötamisel ja nende tutvustamisel üldsusele, st arvestatakse vanemaaliste, puudega inimeste ja teiste riskirühmade erineva olukorra, vajaduste, peamiste suhtluskanalite ja suhtluskeelega. Avalikkusele suunatud kommunikatsioonitegevustes järgitakse Reklaamiseaduse §3 lõikes 4 sätestatud nõudeid. Toetatavad tegevused panustavad mõõdikusse „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“.

Soolise võrdõiguslikkuse teemal eraldi tegevusi ei toetata, kuid kõigis avalikkusele suunatud kommunikatsioonitegevustes tagatakse kooskõla Reklaamiseaduse §3 lõikes 4 sätestatud nõuetega.

Ligipääsetavuse tagamiseks järgitakse avaliku ruumi planeerimisel universaalse disaini põhimõtteid. Avaliku ruumi teemalistel koolitustel ja töötubades käsitletakse ligipääsetavuse põhimõtteid. Avalikkusele suunatud kommunikatsioonitegevustes tagatakse ligipääs edastatavale informatsioonile nelja peamise erivajadusega (liikumise-, nägemise-, kuulmise-, ja intellektipuue) inimestele. Toetatavate tegevuste panust jälgitakse mõõdikuga „Ligipääsetavuse näitaja“.

Regionaalarengu toetamisel panustatakse näitajasse „Elukeskkonnaga rahul või pigem rahul olevate elanike osatähtsus“. Meede edendab piirkondade arengueelduste maksimaalset ärakasutamist, taastades või säilitades piirkondades kaitstavaid elupaikasid ning veekogumeid. Toetatavad tegevused suurendavad kliimateadlikkuse tõusu ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste tasemel, mille tulemusena luuakse eeldus elukeskkonnaga rahuoleku paranemiseks.

KOVide valimis arvestame Eesti keskkonnateadlikkuse uuringu tulemustega, mis käsitleb küll NUTS3 regioone ja asulatüüpe, kuid annab lõppkokkuvõttes vaid hinnangu, kuidas Eestis piirkondlikult keskkonna - ja kliimateadlikkus varieerub.

Keskkond ja kliima on olulise tähtsusega, sest toetatavad tegevused panustavad lahendustele kliimamuutustega kohanemiseks ja leevendamiseks ning seda mõõdetakse näitajaga „Keskkonnatrendide indeks“. Keskkonnatrendide indeksi näitajateks on näiteks pinnaveekogumite seisund (%) ja soodsas seisundis loodusdirektiivi elupaigatüüpide osatähtsus (%). Kohalikul tasandil kliimamuutustega arvestamise eesmärgiks on tõsta elukeskkonna kvaliteeti (nt eelistada rohe- ja sinitaristatud halli taristu asemel, rakendada looduspõhiseid lahendusi, maandada hoogsadudest tingitud üleujutuste riski ja vähendada kuumat ilmaga kaasnevat soojusaarte efekti).

Eesti elanike keskkonnateadlikkus on suurenenud, aga see pole piisavalt suunanud inimeste käitumist ja tegutsemist kliimasõbralike valikute eelistamise suunas. Elukeskkond on turvaline ning avaliku ruumi planeerimisel eelistatakse ohutut ja turvalist ning tervist toetavat käitumist soodustavaid lahendusi. Turvaline elukeskkond luuakse igapäevase koostöös. Elukeskkonna uuendamine, kvaliteetse ruumi aluspõhimõtted, jäätmemajandus, ühisveevärk, maavarad.

Tegevus toetab ka Eesti 2035 aluspõhimõtet, mille kohaselt on Eesti aastaks 2050 konkurentsivõimeline, teadmispõhise ühiskonna ja majandusega kliimanutraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada.

Investeeringute elluviimisel arvestatakse kohalike kliima-ja energiakavadega, piirkondlike kaitsekorralduskavade ja tegevuskavade. Samuti aitavad tegevused kaasa muuhulgas biomajanduse arengule ja töökohtade tekkele ja loomisele maapiirkondades, edendades piirkondade kestlikku ja ühtlasemat arengut.

Tööde elluviimine arvestab kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetega, sh looduse pakutavate hüvede väärtustamine; igäihe loodushoiu põhimõtete juurutamine; elukeskkonna ressursitõhususe suurendamine; looduskeskkonna kvaliteedi parandamine ja elurikkuse säilitamine ning suurendamine, sh elupaikade taastamine ja liikide seisundi parandamine ja selleks vajalikud investeeringud. Avalikkuse teavitamisel projektis tehtavatest töödest tagatakse ligipääs edastatavale informatsioonile nelja peamise erivajadusega (liikumis-, nägemis-, kuulmis-, ja intellektipuu) inimestele ja elanikele, kellel puudub juurdepääs internetile.

Info sihi näitajate ja mõõdikute kohta kantakse struktuuritoetuste registrisse (SFOSi).

Toetuse eraldamine ei lähe vastuollu ELi põhiõiguste harta nõuetega ja aidatakse kaasa keskkonnahoiu põhimõtete edendamisele ja kommunikatsioonistrateegiates ja planeeringute puhul arvestatakse vastava sihtgrupiga.

Käskkirja lisa punktiga 3 sätestatakse toetatavad tegevused.

1. Kliimamuutustega arvestamise pilootprojektide (detailplaneeringute näitel) läbiviimine kohaliku omavalitsuse ja ettevõtjate tasandil ning juhendmaterjalide koostamine kliimamuutustega seonduvate riskide maandamiseks koos sellesisuliste koolitustega KOVidele. Tegu on KeM poolt hangitava tööga ruumilise planeerimisega tegelevatele ettevõtjatele (näiteks keskkonnamõju hindamisega tegelevad konsultatsiooniettevõtted, planeerijate ühing, energiaagentuurid või muud), kes siis koostöös KOVidega need detailplaneeringute näited, juhendi ja koolitused korraldavad.
2. Kliimavaldkonna teadlikkuse suurendamise kommunikatsioonistrateegia tegevuskava uuendamine ning elluviimine. Tegu on samuti sisse tellitavate töödega (kommunikatsioonistrateegia dokument ning erinevad kommunikatsioonitegevused kommunikatsiooniagentuuridelt/loovagentuuridelt/meediamajadelt ning kliimanäituse ideekonkursi riigihange-suunatud samuti loovagentuuridele)

Pilootprojektid on konkreetsed detailplaneeringud, mis siis näidislahendusena kliimarisikidega arvestamise kohta saavad juurde ka juhendi ja koolitusmooduli (mis on suunatud KOVidele nt ruumilise planeerimisega tegelevad eksperdid).

Detailsem tegevusplaan on järgmine:

- * Kliimakommunikatsiooni strateegia ja tegevuskava elluviimine suurendamiseks Eesti inimeste ja organisatsioonide teadlikkust kliimamuutuste mõjude leevendamise ja kohanemise vajaduse ja võimaluste kohta. Selleks on plaanis läbi viia erinevaid tegevusi: kampaaniad, seminarid; ka KOVide teadlikkuse suurendamine (kohalikule tasandile suunatud juhendmaterjal koos koolitustega; katseprojektid - konsultant valib nt kaks käimasolevat detailplaneeringut, mille baasilt tuleb sisend juhendmaterjali).
- * Kliimakommunikatsiooni strateegia (2022-2023) elluviimine 2023.aastal sh kliimateemalise näituse ettevalmistamine näituse kuraatori abiga, näituse kujundusideede konkursi läbiviimine ja näituse loovidee hankimine Eesti muuseumitesse.
- * kliimakommunikatsioonistrateegia sõnumite ja tegevuskava uuendamine (2023. a II pooles) ning tegevuskava elluviimine
- * KOVide pilootprojektide ja ruumilise planeerimise juhendmaterjali-suuniste väljatöötamine (2024. a jooksul)
- * Kliimakommunikatsioonistrateegia 2024+ tegevuskava elluviimine (perioodil 2024-2026)
- * Järgmise perioodi kliimakommunikatsiooni strateegia 2027+ koostamine (2026.a II pool)

- * Kliimakommunikatsioonistrateegia 2027+ tegevuskava elluviimine (perioodil 2027-2029)
Detailne tegevusplaan võib muutuda. Juhtrühmas kinnitatakse detailne tegevusplaan, mille alusel asutakse projektis tegevusi ellu viima.

Projektijuhi ametikoha loomine (2023.a -2029.a kuni 1,0 ametikohta), 7 korda 40 500 personal.

Toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtetega.

Toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021 määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 toodud põhimõtetega.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2019. aasta määruses (EL) 2019/2088, mis käsitleb jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamist finantsteenuste sektoris (ELT L 317, 9.12.2019, lk 1), on sätestatud jätkusuutliku investeerimise põhimõte. Selle kohaselt on investering jätkusuutlik vaid juhul, kui see „ei kahjusta oluliselt“ (ingl k *do no significant harm* ehk DNSH) ühtegi kõnealuses määruses sätestatud keskkonna- või sotsiaalset eesmärki. Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH analüüsi tegi Rahandusministeeriumi tellimusel Hendrikson & Ko. Analüüs tõi välja, et rakenduskavas planeeritud meetmed on kooskõlas DNSH printsiibiga. Põhimõtet „ei kahjusta oluliselt“ tuleb tõlgendada taksonoomiamääruse (2020/852) artikli 17 tähenduses. Selles artiklis on määratletud, mida tähendab „oluline kahju“ taksonoomiamäärusega hõlmatud kuue keskkonnaeesmärgi saavutamisele.

1. Tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutuste leevendamist, kui see põhjustab olulist kasvuhooonegaaside heidet.
Ei kahjusta. Meede ei tekita eeldatavalt kahju hinnatavale eesmärgile. Tegemist on keskkonnaeesmärkide saavutamiseks antava toetusega.
2. Tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutustega kohanemist, kui see põhjustab praeguse kliima ja eeldatava tulevase kliima kahjuliku mõju suurenemist tegevusele endale või inimestele, loodusele või varadele.
Kavandatav tegevus ei kahjusta kliimamuutustega kohanemist. Meede panustab otseselt kliimamuutustega kohanemisse. Tegemist on keskkonnaeesmärkide saavutamiseks antava toetusega.
3. Tegevus kahjustab oluliselt vee- ja mereressursside kestlikku kasutamist ja kaitset, kui see kahjustab veekogude, sealhulgas pinna- ja põhjavee head seisundit või head ökoloogilist potentsiaali, või mereala head keskkonnaseisundit.
Ei kahjusta. Tegemist on keskkonnaeesmärkide saavutamiseks antava toetusega.
4. Tegevus kahjustab oluliselt ringmajandust (sh jäätmetekke vältimist ja jäätmete ringlussevõttu), kui see põhjustab olulist ebatõhusust materjalide kasutamisel või loodusvarade otsesel või kaudsel kasutamisel, või suurendab oluliselt jäätmete teket, põletamist või kõrvaldamist, või kui jäätmete pikaajaline kõrvaldamine võib oluliselt ja pikaajaliselt kahjustada keskkonda. Ei kahjusta. Meede ei ole otseselt seotud ringmajandusega. Kaudselt võib ringmajandusega seotud olla kliimaeesmärkide elluviimiseks vajalike tegevuste elluviimine. Tegevuste elluviimisel käitutakse keskkonda säästvalt ning arvestatakse ringmajanduse põhimõtetega. Tegemist on keskkonnaeesmärkide saavutamiseks antava toetusega.
5. Tegevus kahjustab oluliselt saastuse vältimist ja tõrjet, kui see suurendab märkimisväärselt saasteainete heidet õhku, vette või pinnasesse.
Ei kahjusta. Tegemist on keskkonnaeesmärkide saavutamiseks antava toetusega. Meede soodustab reostuse vältimist ja kontrolli.
6. Tegevus kahjustab oluliselt elurikkuse ja ökosüsteemide kaitset ja taastamist, kui see kahjustab märkimisväärselt ökosüsteemide head seisundit ja vastupidavust või kahjustab elupaikade ja liikide, sealhulgas liidu tähtsusega liikide kaitsestaatust.
Ei kahjusta. Tegemist on keskkonnaeesmärkide saavutamiseks antava toetusega. Meede soodustab reostuse vältimist ja kontrolli.

Eespool toodud analüüsi tulemusena kinnitatakse, et toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtetega. Keskkonnaministeerium teostas analüüsi ise ning võttis aluseks ka perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH analüüsi.

Käskkirja lisa 1 punktiga 4 sätestatakse toetatavate tegevuste elluviimisega saavutatav tulemus. Meetme tegevuste elluviimise käigus on tulemuseks kliima-eesmärkide elluviimine. Näitajate kogumise täpsem kirjeldus ja nõuded on esitatud perioodi 2021–2027 näitajate metoodikas.

Toimub teadlikkuse tõstmine kliimamuutustega kaasnevatest riskidest ja võimalustest. Kliimamuutustest teadlikkuse suurendamine läbi teavituskampaaniate, koolituste, infopäevade ja haridusprogrammide nii kohanemise kui ka leevendamise osas nii elanike seas üldiselt kui ka KOVide maakasutuse, planeerimise spetsialistide, planeerijate ja arhitektide seas. Suureneb inimeste osakaal, kes on kliimamuutuste mõjudest teadlikud ja tegutsevad. Andmete allikateks on 2023., 2025., 2027. ja 2029.a läbiviidud Eurobaromeetri uuringu tulemused. Andmete topeltlugemine välistatakse erieesmärgi tasandil. KOV-ide teadlikkuse suurendamiseks korraldatakse KOVide maakasutuse ja planeerimisspetsialistidele koolitusi ja töötubasid, üldsusele suunatud kliima kommunikatsioonistrateegia uuendamine ning meetmete elluviimine (nt üldsusele suunatud kliimakampaaniate korraldamine) ning toetatakse KOVide kliima- ja energiameetmeid. KOVide kaasatuse puhul loetakse iga KOV ühekordselt, andmed tulevad vahe- ja lõpparuannetest. Andmed tulevad projekti juhtrühmast, andmed esitab Keskkonnaministeerium.

Käskkirja lisa punktiga 5 sätestatakse projekti elluviimise korraldajad. Rakendusasutus on Keskkonnaministeeriumi eelarve - ja strateegiaosakond, ja rakendusüksus on Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus. Tegevuste elluvijaks volitatakse Keskkonnaministeeriumi kliimaosakond.

Käskkirja lisa 1 punktiga 6 sätestatakse projekti juhtrühma töö korraldamise detailid. Projekti elluviija esitab juhtrühmale ettepaneku, millised tegevused ja objektid ning millises mahus oleksid projekti raames teostatavad. Projekti juhtrühmas fikseeritakse toetuse andmise tingimused lõppsaajale. Juhtrühm otsustab konsensuslikult, millised tegevused, arvestades kuluefektiivsust ja abikõlblike kulude võimalikkust ning projekti eesmärke, projektis ära tehakse. 5 819 605,52 eurost on planeeritud kommunikatsioonikava uuendamiseks, teavitamiseks ja koolituseks hinnanguliselt 1 500 000 eurot.

Käesoleva käskkirja teel toetuse kasutamine tagab kuluefektiivselt planeeritud tulemuste saavutamise. Projekti elluviimise käigus selguvad detailsed tegevused ja nende tegevuste elluviimiseks täpne eelarve juba tööde läbiviimisel. Kuna omavalitsusi on palju, siis oleme esialgu hinnangud, et Keskkonnaministeeriumi kommunikatsioonitegevused peaksid võtma kogumahust 1,5 miljonit ning ülejäänud toetatavad tegevused selguvad kuluefektiivsel viisil (hinnavõrdluse või hangete läbiviimisel, vastavalt KeMi hangete korrale). Juhul, kui selle töö tulemusena selgub, et vajalik on väiksemas mahus teha tegevusi, siis suuname sekkumise „KOV-i kliimameetmed ja muud kohanemise meetmed“ põhiselt toetuse määruse teel antavale KOVide toetamiseks ringi. KOVidele suunatud pilootprojektide elluviimiseks vajalik summa selgub juhtrühmas. Vajalik on täiendavalt analüüsida, kelle me valime pilootprojektideks ning mis alustel see toimub. Selle järgi saame kuluefektiivsel moel ka selguse, millised tööd siia projekti jäävad.

Eesti Linnade -ja Valdade Liit tegi ettepaneku, et: „Käesoleva eelnõuga kavandatud tegevuste osas on oluline teada, et Eestist on mitmed omavalitsused liitunud Euroopa Liidu missiooniga "Kliimamuutustega kohanemine". Nende hulka kuuluvad Tartu ja Rakvere linn ning Saue ja Viimsi vald. Lisaks on Tartu linn liitunud missiooniga "100 kliimaneutraalset ja tarka linna aastaks 2030". Eelnõus toodud toetatavate tegevuste hulka kuulub detailplaneeringu näitel kliimakoohanemisega seotud pilootprojektide ja juhendmaterjalide koostamine. Teeme ministeeriumile ettepaneku näha ette, et pilootprojektide abil võimestatakse missioonidega liitunud omavalitsuste tegevusi ning käesolevas eelnõus käsitletud pilootalad leitakse vastavatest omavalitsustest. Teine osa eelnõus toodud tegevustest puudutab kommunikatsiooni ja teadlikkuse tõstmist kliimamuutuste ja

kliimakohanemise osas. Soovitame ka selles osas teha ministeeriumil koostööd missioonidega liitunud omavalitsustega täpsemate tegevuste planeerimisel, kuna vastavad omavalitsused võivad juba olla vastavate väljakutsetega teatud tasemeni tegelenud.“

Eesti Tööandjate Keskliidu ettepanek on, et: „Kõnealuse käskkirja alusel rahastatakse Euroopa Struktuurivahenditest peajasjalikult kohalike omavalitsuste ja Keskkonnaministeeriumi strateegiaga ettenähtud tegevusi. Teeme ettepaneku planeerida vahendeid ka ettevõtjate teadlikkuse tõstmiseks. Kuigi kestlikus arengus mängivad rolli kõik ühiskonnagrupid, langeb suur osa kohustustest just ettevõtjate õlule. Selleks, et edukalt neid kohustusi täita ja saavutada kestlik areng nii, et sellega peaks sammu ka töökohad ja ettevõtete konkurentsivõime (mis on osa Euroopa Roheleppe eesmärgist), tuleb oluliselt parandada ettevõtjate informeeritust ja kaasatust. Informeeritusele aitaks kaasa näiteks kestlikkusnõunike värbamise toetus ettevõtlusorganisatsioonidele sarnaselt arendusnõunike toetusele. Meetme eesmärk oleks läbi koostöö ja informeerituse regulatsioonist, parimast praktikast, eneseanalüüsivahenditest jmt aidata kaasa kestliku arengu eesmärkidele ettevõtlussektoris. Meetme üheks osaks võiks olla ka kestlikkusealase infoportaali (regulatsioon, uuringud, parima praktika näited, asjaomaste organisatsioonide kontaktid jms) ja eneseabi vahendite koostamine ettevõtetele sarnaselt Innotrepile.“

Muuhulgas tuleb analüüsida projekti juhtrühmas espool toodud laekunud ettepanekuid ning nende järgi leida parim viis projekti tulemuste saavutamiseks.

Kui juhtrühm ei jõua konsensussele, langetab otsuse Keskkonnaministeerium. Käskkirjaga kehtestatud eelarve piires võib juhtrühm eelarve jagunemist projektis seatud eesmärgi saavutamiseks muuta.

Käskkirja lisa 1 punktiga 7 sätestatakse abikõlblikkuse periood. Tegevuste abikõlblikkuse periood algab 1. jaanuaril 2023 ning lõpeb hiljemalt 2029. aasta 31. detsembril.

Käskkirja lisa 1 punktiga 8 sätestatakse tegevuste eelarve ja ajakava. Aastate 2023–2029 tegevuskava ja eelarve on toodud käskkirja lisa 2. Tegevuste maksumuse hindamisel on arvestatud rakenduskavas toodud ja meetme nimekirja planeeritud sihtasemete täitmiseks võimalikku eelarvet. Kuna praegu tuleb toime tulla mitme kriisiga, mis võivad põhjustada kas hinnatõusu või teenuste keerukat hankimist, siis selguvad lõplikud kulud tegevuste elluviimisel ja teenuste hankimisel. Projekti tegevuste elluviimisel ja nende tulemustel on positiivne mõju inimeste ohutuse tagamisele ja varaliste kahjude ennetamisele.

Projekti tegevuste iga-aastase detailse eelarve lisa 2 toodud eelarve piires ning iga-aastase detailse tegevuskava kinnitab projekti juhtrühm eelneva aasta 15. detsembriks. Käskkirja kehtestamisel 90 kalendripäeva jooksul.

Projekti detailne aastaelarve ja tegevuskava kirjeldavad projekti tegevuste lõikes konkreetseks aastaks planeeritud toiminguid ning eelarvet riigihangete detailsuses ning kuu täpsusega.

Käskkirja lisa 1 punktiga 9 sätestatakse kulude abikõlblikkus.

Abikõlblikud on projekti kulud, mis tehakse toetatavate tegevuste elluviimisel ja meetme ning projekti eesmärkide saavutamiseks.

Projekti toetatavate tegevuste elluviimisega seotud teavitustegevused on abikõlblikud. Riigihangete seaduse alusel ostetavate teenuste, asjade ja tööde eest tasutakse kuludokumentide alusel.

Abikõlblikud on otsesed personalikulud ja kaudsed kulud (15% arvestatuna otsestest abikõlblikest personalikuludest) ning projekti ülejäänud abikõlblikud kulud.

Kaudsed kulud on projekti administreerimisega seotud töötajate (nt raamatupidaja) kulud, sh personalikulud ja projekti üldkulud. Projektiga seotud transpordikulud teeb toetuse saaja vastavalt asutusesisestele reeglitele projektiga seotud tööülesannete täitmiseks ja on abikõlblikud. Kaudseid kulusid tegelike kuludega (kuludokumentidega) ei tõendata, nt raamatupidaja ei pea täitma

tööajatabelit. Ühtse määrana saadud toetuse kasutamist ei kontrollita ega auditeerita, toetuse saaja ei pea kulusid projekti raamatupidamisarvestuses eristama ega dokumente säilitama.

Käskkirja lisa 1 punktiga 10 sätestatakse toetuse maksmise tingimused ja kord. Maksetaotluseks nimetatakse käskkirjas e-toetuses kulusid tõendavate dokumentide esitamist.

Käskkirja lisa 1 punktis 11 tuuakse välja toetuse saaja olulisemad kohustused, kuna toetatava tegevuste elluviijale kohalduvad toetuse saaja kohustused. Elluviijale kohaldatakse toetuse saaja kohta ühendmääruses sätestatud. Ühendmääruses § 10 on toodud välja toetuse saaja kohustused, mida peab elluviija täitma.

Korrastatud taristule, mille eluiga on vähemalt viis aastat, tuleb tagada kliimakindlus. Kliimakindlus tagatakse üldiselt juba projekteerimise käigus ning üldjuhul projekteerija arvestab ka tuleviku kliimatrendidega ehitusprojekti koostamisel. Kliimakindluse tagamine on protsess, mille eesmärk on vältida taristu vastuvõtlikkust võimalikele pikaajalistele kliimamõjudele, tagades samas, et järgitakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet ja et projektist tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguste tase on kooskõlas 2050. aastaks saavutatava kliimanetraalsuse eesmärgiga.

Elluviija peab esitama rakendusüksusele info planeeritud ja ellu viidud riigihangete ning maksete kohta. Elluviija peab tagama üldjuhul projekti väljundite ja tulemuse säilimise ning sihipärase kasutamise pärast projekti lõppmakse tegemist viie aasta jooksul.

Olenevalt projekti raames tehtud tegevuse eesmärgist, mis tuuakse detailsemalt välja projekti lõpparuandes, tuleb kestvuse nõude puhul hinnata iga tehtud tegevuse ja soetatud objekti kasutamise eesmärki ja vajadust.

Käskkirja lisa 1 punktiga 12 sätestatakse riigihangete läbiviimisel rakendusüksuse kaasamise võimalused ja kohustused.

Käskkirja lisa 1 punktiga 13 sätestatakse tegevuste elluviimise seire korraldus. Korra sätestamise eesmärk on anda tegevuse elluviijale ülevaade, millist informatsiooni ta projekti elluviimisel peab koguma ning esitama. Käskkirjaga sätestatakse tegevuse elluviijale kohustus esitada projekti vahearuanded ning lõpparuanne, fikseerides aruandlusperioodi, ning aruannetes sisalduv miinimuminformatsioon. Aruannete eesmärk on regulaarselt seirata projekti edenemist, eesmärkide poole liikumist ning tulemuste saavutamist, samuti avastada võimalikke probleeme elluviimisel. Projektide vahe- ja lõpparuanded on sisendiks ka rakenduskava seireandmete esitamisel Euroopa Komisjonile ning ülevaadete esitamisel kogu rakenduskava tulemuste saavutamisest.

Käskkirja lisa 1 punktiga 14 sätestatakse finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord.

Käskkirja lisa 1 punktiga 15 sätestatakse vaide menetlemise kord.

Käskkirja lisa 1 punktiga 16 sätestatakse riigiabi kohaldumine.

Riigiabi andmine tegevuste elluviijale

Käesoleval juhul on tuvastatud, et toetatavaid tegevusi viib ellu riigiasutus. Samuti nähtub, et toetatavad tegevused ei ole majandustegevus. Tegemist on Keskkonnaministeeriumi avalik-õiguslike ülesannetega, mis langevad Vabariigi Valitsuse 10.12.2009 määruse nr 186 „Keskkonnaministeeriumi põhimäärus“ § 6 kohaselt ministeeriumi valitsemisalasse, kuuluvad sama määruse § 10 kohaselt ministeeriumi pädevusse ning on kooskõlas nimetatud määruse § 7 kohaselt ministeeriumi tegevuse eesmärgiga. Seega võib asuda seisukohale, et tegemist ei ole riigiabi andmisega tegevuste elluviijale.

Riigiabi andmine teistele lõppkasusaajatele

Lisaks tuleb analüüsida, kas antaval abil on täiendavaid lõppkasusaajaid ning kui jah, siis kas sellisel juhul vastab abi andmine riigiabi määratlusele.

Toetatavad tegevused on defineeritud TAT eelnõu alapunktis 3.1. (vt ülal). TAT seletuskirja eelnõu alapeatükis „Projekti põhjendus“ (lk 2) öeldakse täiendavalt, et: „*Kavandatud tegevusteks on KOVidele ja üldsusele suunatud koolituste, teavituskampaaniate, infopäevade ja seminaride läbiviimine ning seeläbi teadlikkuse tõstmine kliimamuutustest ja vastavate kliimameetmete elluviimine.*“ Kuigi TAT eelnõu punkti 3.1. a) praegusest sõnastusest nähtub, et pilootprojektide alusel korraldatavad koolitused korraldatakse „KOV-dele“, võib eelnimetatud seletuskirja tsitaati mõista ka nii, et koolitused on lisaks suunatud ka üldsusele. Keskkonnaministeerium on selles osas täiendava konsultatsiooni käigus KIK-le selgitanud, et tegemist võib olla planeerimise ning KMH/KSH alaste koolitustega, kus lisaks KOV-ide spetsialistidele saavad osaleda ka vastava valdkonna spetsialistid erasektorist. Seega võivad koolituste lõppkasusaajad olla muuhulgas ettevõtjad. Vastavad koolitused võivad kaasa tuua ettevõtjate või nende tööandja pädevuse tõusu oma tegevusvaldkonnas. Kuna koolitused on suunatud Eestis tegutsevatele ettevõtjatele ja eestikeelsed, ei saa ka välistada, et koolitusel osalemine annab ettevõtjatele turul eelise. Ka osalemise piiriülest mõju turule ei saa sellisel juhul välistada, kuna vastavas sektoris tegutseb palju ettevõtteid ka teistes Euroopa Liidu riikides ning nende tegevuse ulatus ei pruugi olla piiratud vaid koduriigiga.

Kokkuvõttes tuleb asuda seisukohale, et vähemalt osasid TAT eelnõu punkti 3.1. a) alusel läbi viidavaid koolitusi saab lugeda riigiabiks EL toimimise lepingu artikli 107 lõikes 1. Täpsemalt tuleb riigiabiks lugeda koolitused, milles käsitletakse keskkonnamõjude- või keskkonnamõjude strateegilise hindamise või planeeringute läbiviimist ning millel osalevad muuhulgas ettevõtjad. Riigiabi saajateks oleks koolitusel osalevad ettevõtjad.

Võttes arvesse abi võimalikku rahalist mahtu, riigiabi võimalikke toetusmäärasid ja menetlusökoonomia põhimõtet, on selge, et riigiabi andmine EL üldise grupierandi määruse või Euroopa Komisjonilt taotletud riigiabi loa alusel oleks punkti 3(a) tegevuste puhul ebaotstarbekas. Seega jääb üle võimalus lugeda koolituste kaudu antav abi vähese tähtsusega abiks lõppkasusaajatele. Mis puutub TAT eelnõu punkti 3.1.b) tegevusi, siis sättes hõlmatud kommunikatsioonitegevused on oma olemuselt avalikud ning sisult üldise iseloomuga. KIK-i hinnangul ei ole tuvastatav, et need saaksid anda mingile ettevõtjale või ettevõtjate grupile eelise majandustegevuses. Seetõttu ei tule neid lugeda riigiabiks EL toimimise lepingu artikli 107 lõikes 1 mõistes.

Käskkirja punktiga 2 kinnitatakse toetuse andmine kliimamuutustega arvestamiseks ja kliimavaldkonnas teadlikkuse tõstmiseks 2023–2029 tegevuskava ja eelarve (lisa 2).

Käskkirja lisaga 2 tuuakse välja projekti planeeritud eelarve rahastajate kaupa koos tegevuste ja näitaja kajastamisega. Riiklik kaasfinantseering eraldatakse ja makstakse välja koos ELi toetusega.

Tegevust toetatakse meetmest „Kliima-eesmärkide elluviimine, välisõhu kaitse ja kiirgusohutus“ ning rahastatud tegevuste detailne jagunemine on lisatud allpool tabelina.

Rahastatavad tegevused	ELi toetuse eelarve (euro)	ELi toetuse osakaal	Riiklik kaasfinantseering (euro)	Omafinantseering (euro)	Kogumaksumus (euro)
Kokku: kombineeritud sadeveesüsteemid, sh lahkvoolsete sademeveesüsteemide rajamine; mitteheas seisundis veekogumite tervendamine; KOVi kliimameetmed ja muud kohanemise meetmed; meteoroloogilise, hüdrooloogilise ja keskkonnaseire ning nende tugisüsteemide arendamine	42 500 000	85%	2 500 000	5 000 000	50 000 000
Kombineeritud sadeveesüsteemid, sh lahkvoolsete sademeveesüsteemide rajamine	25 080 000	85%	0	4 425 882	29 505 882
Mitteheas seisundis veekogumite tervendamine	4 000 000	85%	705 882	0	4 705 882
KOVi kliimameetmed ja muud kohanemise meetmed	8 200 000	85%	872 942	574 118	9 647 060
Meteoroloogilise, hüdrooloogilise ja keskkonnaseire ning nende tugisüsteemide arendamine	5 220 000	85%	921 176	0	6 141 176

Eraldi toimub ka sekkumise „KOVi kliimameetmed ja muud kohanemise meetmed“ juures toetuse andmine käskkirja ja määruse kaudu.

	Kogukulu (euro)	EL toetus (euro)	KOvide omafinantseering (euro)
KOvidele määruse kaudu antav toetus:	3 827 453,30	3 253 335,31	574 117,99
	Kogukulu (euro)	EL toetus (euro)	Riiklik kaasfinantseering (euro)
Käesoleva käskkirja kaudu antav toetus:	5 819 605,52	4 946 664,69	872 940,83

Kokku:	9 647 058,82	8 200 000,00	1 447 058,82
--------	--------------	--------------	--------------

Käskkirja punktiga 3 volitatakse Keskkonnaministeeriumi kliimaosakond täitma toetatavate tegevuste elluviija ülesandeid.

Keskkonnaministeeriumi kliimaosakond volitatakse valdkondliku ministri käskkirjaga tegevuste elluviijaks perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõike 4 kohaselt.

3. Käskkirja vastavus Euroopa Liidu (EL) õigusele

Käskkirja eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas vastava ELi õigusega.

Käskkirja eelnõu on muuhulgas kooskõlas järgmiste ELi määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi.
- Euroopa Komisjoni määrus (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1-8)

Euroopa Liidu määrused on Eestile otsekohalduvad, mistõttu eelnõus nimetatud ülesannete täitjal tuleb juhendada neist otse, arvestades eelnõus ja selle alusel antavates Vabariigi Valitsuse määrustes sätestatud. Eelnõus on ühissätete määruse sättele viidatud, kui ülesande sisu on ühissätete määrusega reguleeritud, mis teeb hõlpsamaks asjakohase regulatsiooni leidmise.

4. Käskkirja mõju

Käskkirjaga reguleeritava meetme tulemused aitavad tõsta kliima-alast teadlikkust ning parandada kliimaga seotud tegevustest arusaamist ja kavandada ettevaatusabinõusid ekstreemsete ilmastikutingimustega seotud ohu olukordadeks ja elutähtsate teenuste katkemiseks. Käskkirja koostamise hetkel teadaoleva informatsiooni põhjal hindame, et meetme eelarve vahenditega saavutatakse mõõdikutele seatud sihttasemed. Toetus on ühekordne tõuge tulenevate nõuete täitmiseks ning seega ei mõjuta otseselt valitsussektori eelarvepositsiooni.

5. Eelnõu kooskõlastamine

Käskkirja eelnõu kooskõlastati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Riigikantseleiga, Euroopa Komisjoniga ja perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seirekomisjoniga ning Riigi Tugiteenuste Keskusega ning Eesti Linnade ja Valdade Liiduga. Saadeti arvamuse avaldamiseks Keskkonnaministeeriumi arengukava juhtkomisjonile.

Kooskõlastustabel

I.	Eesti Linnade ja Valdade Liit	KeMi tegevus:
1.	<p>Eesti Linnade ja Valdade Liit kooskõlastab Kliimamuutustega arvestamiseks ja kliimavaldkonna teadlikkuse tõstmiseks struktuuritoetuse andmise tingimuste kehtestamise käskkirja eelnõu järgmiste ettepanekutega: Käesoleva eelnõuga kavandatud tegevuste osas on oluline teada, et Eestist on mitmed omavalitsused liitunud Euroopa Liidu missiooniga "Kliimamuutustega kohanemine". Nende hulka kuuluvad Tartu ja Rakvere linn ning Saue ja Viimsi vald. Lisaks on Tartu linn liitunud missiooniga "100 kliimaneutraalset ja tarka linna aastaks 2030". Eelnõus toodud toetatavate tegevuste hulka kuulub detailplaneeringu näitel kliimakoohanemisega seotud pilootprojektide ja juhendmaterjalide koostamine. Teeme ministriumile ettepaneku näha ette, et pilootprojektide abil võimestatakse missioonidega liitunud omavalitsuste tegevusi ning käesolevas eelnõus käsitletud pilootalad leitakse vastavatest omavalitsustest. Teine osa eelnõus toodud tegevustest puudutab kommunikatsiooni ja teadlikkuse tõstmist kliimamuutuste ja kliimakoohanemise osas. Soovitame ka selles osas teha ministriumil koostööd missioonidega liitunud omavalitsustega täpsemate tegevuste planeerimisel, kuna vastavad omavalitsused võivad juba olla vastavate väljakutsetega teatud tasemeni tegelenud.</p>	<p>Arvestatud. Projekti juhtrühmas tegevuste planeerimisel võtame ELVLi ettepaneku infoks ja võimalusel rakendame.</p>
II.	<p>Riigi Tugiteenuste Keskus Riigi Tugiteenuste Keskus kooskõlastab eelnõu tähelepanekutega arvestamisel:</p>	KeMi tegevus:
1.	<p>Palun eelnõu seletuskirjas projekti kulu-efektiivuste kriteeriumile vastavust täpsemalt kirjeldada ning selgitada, miks ettenähtud tegevused/lahendused on kuluefektiivne viis planeeritud tulemuste saavutamiseks.</p>	<p>Arvestatud. Info seletuskirja käskkirja lisa 1 punkti 6 juures täiendatud.</p>
2.	<p>Samuti tuleks täpsustada, kuidas olete hinnanud TATis kavandatud eelarve realistlikkust ja mõistlikkust, st milliste arvutuste ja hinnangute alusel on eelarve kokku pandud jms.</p>	<p>Selgitame. Oleme pannud eelarve kokku niimoodi, et KeMi kliimakommunikatsioon ikava saaks uuendatud ning vajalikud tegevused tehtud. Lisaks on vajalik kliimateemadega kohalikul tasandil minna süvitsi. Detailplaneering aitab tagada ka kliimateemade rakendamist kohalikul tasandil. Nendeks tegevusteks oleme</p>

		planeerinud ülejäänud eelarve (va 1,5 miljonit KeMi teemadele).
3.	Ettepanek parandada seletuskirja teksti lauses "Vastavad koolitused võivad minu hinnangul kaasa tuua ettevõtjate või nende tööandja pädevuse tõusu oma tegevusvaldkonnas." ja kustutada selles sõnad "minu hinnangul" või täpsustada isikut kelle hinnangul toovad koolitused kaasa tööandja pädevuse.	Arvestatud. Liigsed sõnad kustutatud.
4.	Palun elluviija kohustusest täita teavitusnõudeid lisada viide ühendmääruse paragrahvile 10.	Selgitame. Käskkirja lisa 1 punktis 11 tuuakse välja toetuse saaja olulisemad kohustused, kuna toetatava tegevuste elluviijale kohalduvad toetuse saaja kohustused. Elluviijale kohaldatakse toetuse saaja kohta ühendmääruses sätestatud. Ühendmääruses § 10 on toodud välja toetuse saaja kohustused, mida peab elluviija täitma. See katab ära ka teavitamiskohustuse täitmise.
II I.	Sotsiaalministeerium edastas käskkirja „Toetuse andmise tingimused kliimamuutustega arvestamiseks ja kliimavaldkonna teadlikkuse tõstmiseks“ eelnõu ja seletuskirja sõnastuse muutmise ettepanekud.	KeMi seisukoht:
1.	Eelnõu punkt 2. „Toetuse andmise eesmärk“. Teeme ettepaneku muuta alapunkti 2.3. sõnastust järgmiselt: „2.3. Punktis 2.2. nimetatud strateegia aluspõhimõtete hoidmist ja sihi „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ saavutamisele kaasa aitamist võrdseid võimalusi, ligipääsetavust ja keskkonna- ja kliimaeesmärke toetaval moel hinnatakse toetuse andmisel läbi järgmiste näitajate: "Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik", "Ligipääsetavuse näitaja" ja "Keskkonnatrendide indeks".“	Arvestatud osaliselt.
2.	Seletuskiri. Lk 3 „Projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega“ Teeme ettepaneku täiendada teksti järgmiselt: „ Võrdseid võimalusi peetakse silmas teavitustegevuste kavandamisel, elanikkonda puudutavate tegutsemisviiside välja töötamisel ja nende tutvustamisel üldsusele, st arvestatakse vanemaealiste, puudega inimeste ja teiste riskirühmade erineva olukorra, vajaduste, peamiste suhtluskanalite ja suhtluskeelega. Avalikkusele suunatud kommunikatsioonitegevustes järgitakse Reklaamiseaduse §3	Arvestatud.

	<p>lõikes 4 sätestatud nõudeid. Toetatavad tegevused panustavad mõõdikusse „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“.</p> <p>Soolise võrdõiguslikkuse teemal eraldi tegevusi ei toetata, kuid kõigis avalikkusele suunatud kommunikatsioonitegevustes tagatakse kooskõla Reklaamiseaduse §3 lõikes 4 sätestatud nõuetega.</p> <p>Ligipääsetavuse tagamiseks järgitakse avaliku ruumi planeerimisel universaalse disaini põhimõtteid. Avaliku ruumi teemalistel koolitustel ja töötubades käsitletakse ligipääsetavuse põhimõtteid. Avalikkusele suunatud kommunikatsioonitegevustes tagatakse ligipääs edastatavale informatsioonile nelja peamise erivajadusega (liikumis-, nägemis-, kuulmis-, ja intellektipuue) inimestele. Toetatavate tegevuste panust jälgitakse mõõdikuga „Ligipääsetavuse näitaja“.</p>	
I V.	<p>Eesti Kaubandus-Tööstuskoda tänab Keskkonnaministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust kliimamuutustega arvestamiseks ja kliimavaldkonna teadlikkuse tõstmiseks struktuuritoetuse andmise tingimuste kehtestamise käskkirja eelnõu osas, millega soovitakse anda Keskkonnaministeeriumile toetust erinevate kliimaalast teadlikkust suurendavate tegevuste läbiviimiseks kohalikes omavalitsustes. Oleme eelnõuga tutvunud, kuid meil ei ole hetkel täiendavaid kommentaare ega ettepanekuid eelnõu kohta.</p>	KeM: teadmiseks võetud.
V.	<p>Eesti Tööandjate Keskliidu ettepanek: Kõnealuse käskkirja alusel rahastatakse Euroopa Struktuurivahenditest peaaesjalikult kohalike omavalitsuste ja Keskkonnaministeeriumi strateegiaga ettenähtud tegevusi. Teeme ettepaneku planeerida vahendeid ka ettevõtjate teadlikkuse tõstmiseks. Kuigi kestlikus arengus mängivad rolli kõik ühiskonnagrupid, langeb suur osa kohustustest just ettevõtjate õlule. Selleks, et edukalt neid kohustusi täita ja saavutada kestlik areng nii, et sellega peaks sammu ka töökohad ja ettevõtete konkurentsivõime (mis on osa <u>Euroopa Roheleppe eesmärgist</u>), tuleb oluliselt parandada ettevõtjate informeeritust ja kaasatust. Informeeritusele aitaks kaasa näiteks kestlikkusnõunike värbamise toetus ettevõtlusorganisatsioonidele sarnaselt <u>arendusnõunike toetusele</u>. Meetme eesmärk oleks läbi koostöö ja informeerituse regulatsioonist, parimast praktikast, eneseanalüüsivahenditest jmt aidata kaasa kestliku arengu eesmärkidele ettevõtlussektoris. Meetme üheks osaks võiks olla ka kestlikkusealase infoportaali (regulatsioon, uuringud, parima praktika näited, asjaomaste organisatsioonide kontaktid jms) ja eneseabi vahendite koostamine ettevõtetele sarnaselt <u>Innotrepile</u>.</p>	Arvestatud. Projekti juhtrühmas tegevuste planeerimisel võtame ettepaneku infoks ja võimalusel rakendame.
V I.	Rahandusministeerium kooskõlastab märkustega arvestamisel.	KeMi seisukoht:
Üldine		
1.	Käskkirja punkt 1.2 on umbmäärane ning seda tuleb täiendada, et selle punkti juures peetakse silmas TATi seotust Eesti riigi eelarvestrateegiaga. Sellest johtuvalt tuleb muuta	Arvestatud.

	1.2 punkti sõnastust vastavalt: „Toetust eraldatakse Eesti riigi 2023. – 2026. aasta eelarvestrateegia programmi „Keskkonnakaitse ja -kasutus“ meetme „Kliimaeesmärkide elluviimine, välisõhu kaitse ja kiirgusohutus“ tegevuse „Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine“ tulemuste saavutamiseks.“	
2.	Käskkirjas tuleb märkida, et tegevuste ellu viimisel lähtutakse ühendmääruse §7. Näiteks, antud viite võib käskkirja eelnõus sõnastada järgmiselt: „Toetatavate tegevuste valikul lähtutakse ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud üldistest valikukriteeriumidest ja -metoodikast. Toetatavate tegevuste valimiseks kasutatavad valikukriteeriumid ja metoodikad vastavad Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi ÜM) §-le 7.“	Arvestatud. Lisatud pakutud tekstiga punkt 1.4.
3.	<p>Punktis 2.3 tuleb täiendada, millisesse Eesti 2035 alasihti panustatakse.</p> <p>Samuti on punktis 2.3 ebaselgus seoses panusega Eesti 2035 näitajatesse:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Eelnõus kirjeldatakse panust võrdsete võimaluste edendamisesse, mis ei ole kohane. Meede panustab vaid ligipääsetavuse tagamise, mida mõõdetakse näitajaga „Ligipääsetavuse näitaja“. ○ Panust regionaalselt tasakaalustatud arengusse mõõdetakse „Eesti 2035“ näitajaga „Elukeskkonnaga rahul või pigem rahul olevate elanike osatähtsus“. Ametlikuks kooskõlastamiseks esitatud eelnõu tekstis on see näitaja vale nimega. Palun korrigeerida. <p>Tulenevalt eelpool toodust, palume kaaluda punkt 2.3 osas järgnevat sõnastust: „Toetatavate tegevuste panust regionaalselt tasakaalustatud arengusse mõõdetakse „Eesti 2035“ näitajaga „Elukeskkonnaga rahul või pigem rahul olevate elanike osatähtsus“, panust ligipääsetavuse tagamise näitajaga „Ligipääsetavuse näitaja“ ja panust keskkonna- ja kliimaeesmärkide täitmisesse näitajaga „Keskkonnatrendide indeks“.</p>	Arvestatud. Sõnastust täpsustatud: „Punktis 2.2. nimetatud strateegia aluspõhimõtete hoidmist ja sihi „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ saavutamisele kaasa aitamist regionaalselt tasakaalustatud arengusse, võrdseid võimalusi, ligipääsetavust ja keskkonna- ja kliimaeesmärke toetaval moel hinnatakse toetuse andmisel läbi järgmiste näitajate: „Elukeskkonnaga rahul või pigem rahul olevate elanike osatähtsus“, „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“, „Ligipääsetavuse näitaja“ ja „Keskkonnatrendide indeks“.
4.	Käskkirja eelnõu punktis 4.1 on tulemusi kirjeldatud väga lühidalt. Aru on saada, et tehtavate tegevuste ühe tulemusena valmib kliimakommunikatsiooni strateegia, aga arusaamatuks jääb tulemuste seos punktis 3.1 viidatud „a“ tegevustega.	Selgitame. Kliimamuutustega arvestamise pilootprojektide läbiviimine kohaliku omavalitsuse tasandil ja

		juhendmaterjalide koostamine kliimamuutustega seonduvate riskide maandamiseks koos sellesisuliste koolitustega KOVidele ja üldsusele. Näitajatesse panustavad inimesed, kes saavad osas eespool viidatud tegevustest ning lisaks unikaalne kohalik omavalitsus, kes sellise teenuse oma piirkonda meie planeerimisel ja tegevusel endale saab.
5.	Eelnõu p 13 „Tegevuste elluviimise seire“ alla on lisatud alapunktid 13.8 ja 13.9, mis käsitlevad vähese tähtsusega abi. Teeme ettepaneku vastavalt alapunktid tõsta punkti 16 alla „Vähese tähtsusega abi“, et kogu vastava teemaga seotud regulatsioon oleks samas kohas ja lihtsamini leitav.	Arvestatud.
Ruumiline planeerimine		
6.	Oluline on, et TATis mainitud juhendmaterjalide koostamisse kaasatakse ruumilise planeerimise ekspertteadmine õigeaegselt ja konstruktiivselt, mitte tagantjärele, kaalutlemise ja seatavate piirangute põhjendamise alused oleksid selged, samuti oleks klaar, kes nende seadmise ja järgimise üle järelevalvet teeb. Seetõttu teeme ettepaneku koostada ruumilist planeerimist käsitlevaid juhiseid koostöös Rahandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakonnaga alates eesmärgi püstitamisest, et kaasata õigeaegselt ruumilise planeerimise ekspertteadmine. Ruumilise planeerimise valdkond on hiljuti avaldanud <u>Detailplaneeringute nõustiku</u> . On oluline, et igasugused tulevased detailplaneeringuid puudutavad nõustikud oleks omavahel dialoogis ja kasutajate perspektiivist vähem killustunud erinevate portaalide vahel. Seetõttu on pikas perspektiivis oluline luua sidusus uute juhendmaterjalidega. Läbi tuleb mõelda juhendmaterjalide seos teiste kliimariske ja elurikkust toetavate töövahenditega nagu nt Rohefaktori tööriist, mida samuti kasutatakse detailplaneeringu tasandil. Rahandusministeeriumi Ruumilise planeerimise osakond on lisaks välja töötamas "Kestliku ruumilise arengu tööriistakasti rohepöörde eesmärkide tagamiseks", mille üheks eesmärgiks on koondada erinevaid planeeringute tasandeid puudutavaid töövahendeid planeerijatele.	Arvestatud. Rahandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakond kaasatakse projekti juhtrühma, kes saab tagada vajaliku info liikumise.
Riigiabi:		
	Eelnõu punktid 3.1a) ja 16.1: punktis 3.1.a) kirjutatakse koolitustest „KOVidele ja üldsusele“, kui punktis 16.1 viidatakse, et koolitavad võivad olla ettevõtjate esindajad ja töötajad. Selguse huvides tuleb punktis 3.1a) lisada ka viite ettevõtjatele, sest „üldsuse“ all tavaliselt ei mõelda ettevõtjaid.	Arvestatud , täiendasin punkti 3.1.a)

	<p>Eelnõu punkt 11.6: kuna selles punktis mainitakse esmakordselt, et käskkirja raames antud toetus võib olla vähese tähtsusega abi, tuleks siin ka viidata vastavalt Euroopa Komisjoni määrusele, mille alusel vähese tähtsusega abi antakse. Soovitame punkti 11.6 ümber sõnastada näiteks järgmiselt: „Kui projektis osalevatele ettevõtjatele antav toetus on vähese tähtsusega abi Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1-8), artikli 3 mõistes, järgib elluviija toetuse andmisel nimetatud määruses ja konkurentsiseaduse §-s 33 sätestatud. Elluviija teavitab ettevõtjaid neile projekti käigus antavast vähese tähtsusega abist, selle suurusel ja tingimustel, peab arvestust antava vähese tähtsusega abi kohta ning esitab sellekohase teabe rakendusüksusele koos kuludokumentidega.“</p>	<p>Arvestatud, täiendatud punkti 11.6</p>
	<p>Eelnõu punkt 13.9: tuleb täpsustada sõnastust järgmiselt: „...“, mil elluviija andis käesoleva käskkirja alusel viimast korda üksikabi.“</p>	<p>Arvestatud. Punkt 13.9 küll puudub, aga kontekstist tulenevalt võib eeldada, et mõeldud punkti 16.9. Sõnastus täiendatud.</p>
	<p>Eelnõu punkt 16.2: pole selge, kuidas arvutatakse vähese tähtsusega abi summa projektis (koolitusel) osaleva ettevõtja kohta ehk mille järgi kontrollib elluviija vähese tähtsusega abi lubatavust ettevõtjale.</p>	<p>KIK selgitus: Vähese tähtsusega abi saab arvutada pärast seda, kui on selgunud koolitusel osalejate arv. Seejärel saab koolituse maksumuse hankelepingus jagada osalejate arvuga ning selgub ühe koolitusel osaleja</p>
	<p>Kui ettevõtja vähese tähtsusega abi vaba jääk ei võimalda koolitusel nt tasuta osaleda, siis eelnõu kohaselt ei saa ettevõtja esindaja või töötaja koolitusel osaleda. Soovitame kaaluda, kas ettevõtja ei võiks soovi korral siiski koolitusel osaleda, makstes osalustasu, mis vastab turuhinnale.</p>	<p>Mitte arvestatud. KIK selgitus: Nõus probleemipüstitusega, kuid tundub keeruline lahendada. Osalejale peaks olema ette teada tema osalustasu suurus. Seega ei saa see siin olla seotud sellega, palju on koolitusel teisi osalejaid. Kuidas aga sellisel juhul tuvastada turuhinda ja kes peaks seda tegema, pole selge. Samuti, kas osalustasu saab sellisel juhul Keskkonnaministeerium endale? Või ettevõtte, kes on teinud hankes pakkumise ilma seda</p>

		summat arvestamata? Tundub, et see võib tekitada olukorra, kus keegi, justkui „rikastub“ SF vahendite arvelt, mis ilmselt ei ole lubatav.
	Eelnõu punkt 16.3: kui punktis 11.6 viidata komisjoni vähese tähtsusega abi määrusele, siis see punkt tuleb eelnõust välja jätta	Arvestatud. Punkt 16.3 kustutatud
	Eelnõu punkt 16.4: lisada teksti lõppu „maanteetranspordi valdkonnas rendi või tasu eest kaupu vedava ettevõtja puhul 100 000 eurot.“	Arvestatud. Uut punkti 16.3 täiendatud
	Seletuskirja osa 3: lisada viide ka komisjoni vähese tähtsusega abi määrusele nr 1407/2013.	Arvestatud. Lisatud.
V II.	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium: Kooskõlastame tehnilise märkusega vaikimisi.	KeMi seisukoht:
1.	Käskkirja eelnõu lisa 1 punkti 3.1 sõnastus võiks olla selgem. „Toetatav tegevus on kliima-eesmärkide elluviimine“ – millised on kliima eesmärgid, mida elu viiakse? Kas mõeldakse kliimapoliitika eesmarke (kliimal ei ole eesmärki) ehk veelgi konkreetsemalt eespool nimetatud ÜPP rakenduskava poliitikaeesmärki nr 2? Kas eesmarke viiakse ellu või pigem eesmärkide saavutamiseks kavandatakse tegevusi? Sama alapunkti b sõnastuses võiks ka selgitada, kelle kommunikatsioonistrateegiaga on tegu.	Arvestatud. Sõnastust korrigeeritud: 3.1. Toetatav tegevus on kliimavaldkonna eesmärkide elluviimine: a) Kliimamuutuste ga arvestamise pilootprojektide läbiviimine kohaliku omavalitsuse tasandil ja juhendmaterjalide koostamine kliimamuutustega seonduvate riskide maandamiseks koos sellesisuliste koolitustega KOVidele ja üldsusele; b) Kliimavaldkonn a teadlikkuse suurendamiseks Keskkonnaministeerium i kommunikatsioonistrateegia tegevuskava uuendamine ning elluviimine.
VIII.	SA Keskkonnainvesteeringute Keskus	KeMi tegevus:
1.	<u>TAT p 4.2 väljund- ja tulemusnäitaja ja nende sihttasemed:</u> Saan aru, et rakenduskavas juba paika pandud näitajaid ja nende mõõdikute sihttasemeid enam muuta ei saa, kuid juhin siiski tähelepanu, et väljundnäitaja ”KOV arv, kus on toimunud koolitused, seminarid ja infopäevad ja/või kus on	Mitte arvestatud, kuna rakenduskavas seatud sihttase tuleb täita.

	<p><i>rakendatud kliima kohanemise ja leevendamise meetmeid (KOV-ide arv)</i>”saavutustaseme välja selgitamisel võib esineda ebakõlasid, kuna just väiksemad KOVid võivad teha rohkemate osalejate ja ressursside mõistlikuma kasutamise eesmärgil ühiseid seminare/koolitusi/infopäevaid. Iseenesest peaks ju olema olulisem kui KOVide arv, hoopis see, et võimalikult paljude KOVide elanikud saaksid teadlikumaks st olulisem kui KOVide arv peaks olema kaasatavate/osalejate arv.</p> <p>Selle mõõdiku sihttasemeks 2029. aastaks on seatud 50 st 50 KOVi peavad viima läbi kliima-alaseid koolitusi, infopäevaid või rakendama kliimategevusi.</p> <p>Kas nimetatud sihttase (50) saavutatakse rakenduskava erieesmärgi nr 4 erinevate sekkumiste (nt kliima TAT määruse KOVide avatud vooru kliimategevused) peale kokku? Minu hinnangul on vaid kõnesoleva kliima TAT käskkirja tegevustega selle sihttaseme saavutamine väga keeruline.</p> <p>Tulemusnäitaja ”<i>osakaal inimestest, kes on kliimamuutustest teadlikud ja tegutsevad (%)</i>”-juhin tähelepanu, et siin on riskikoht sihttaseme mitte täitmisel (2029. a sihttasemeks on TAT käskkirjas seatud 85% st 85% elanikkonnast teadvustab kliimariske ja eelistab kliimasõbralikke valikuid), kuna koostatavas keskkonnavaldkonna arengukavas (KEVAD) on selle mõõdiku sihttase 2030. aastaks märksa madalam ehk siis järgmine:</p>	
2.	Sätetatud on, et abikõlblik ei ole (9.4.3) ” <i>kasutatud seadme ostmise kulud</i> ”-kas see peab sätetatud olema, toon näite nt kliimanäituse ekspositsiooni osas, kus võib tekkida vajadus seotada ka kasutatud esemeid.	Arvestatud.
3.	Punktis 11 on elluviija kohustusena kirjas ka ” <i>Elluviija tagab projekti väljundite ja tulemuse säilimise ning sihipärase kasutamise üldjuhul pärast projekti lõppmakse tegemist vähemalt 5 aasta jooksul.</i> “ Seega siis 31.12.2029+5 aastat= kuni 31.12.2034 tähtajani, see kehtib siis ka ju kliimanäituse ekspositsiooni kohta, kuidas seda praktikas tagada?	Selgitame. Kuna on plaanitud rändnäitust ja kliima teema on ajas püsiv, siis on oluline tehtud investeringut säilitada vähemalt 5 aasta jooksul peale projekti lõppemist.
4.	Punkti 3 Toetatavad tegevused alapunkti 3.1.a) lisada juurde ka viide ” <i>ettevõtjatele</i> ”, kuna olen nõus, et sõna üldsus kajastab pigem kliimakommunikatsiooni tegevuste suunda ning ettevõtjad tuleks loetellu kindlasti juurde lisada, sest on nad ju kliimarisiki koolituste sihtgrupiks (keskkonnakonsultatsioonidega ja -mõju hindamisega tegelevad ning planeeringuid koostavad ettevõtted).	Arvestatud.